

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Četrtek, 27. avgust 2009 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začinjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 1 prazno.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. ODKLONSKOST IN DRUŽBENI NADZOR

Vir A

Golota v spalnici, kjer sta udeležena mož in žena, se na splošno interpretira kot normalno vedenje. Če vstopi v sobo neznanec, bi goloto v njegovi navzočnosti ponavadi razumeli kot deviantno. Kljub temu bi udeleženci v posameznem kontekstu, kot je nudistični kamp ali določene plaže, pojmovali goloto v navzočnosti neznanca kot popolnoma normalno. Gledalca na kriket tekmi, ki je gol pretekel igrišče, lahko pojmujejo kot »frajerja«, če pa bi vstal in se pred občinstvom slekel, bi ga imeli za »nekakšnega perverzneža«. Pri dejanju golote tako ne obstaja nič, kar bi bilo samo po sebi normalno ali deviantno. Deviantno postane samo takrat, ko to drugi etiketirajo kot tako.

(Haralambos, M., in Heald, D. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 413)

Vir B

Bolj preprosto povedano: ob tem, ko so kriteriji socialne uspešnosti za vse prebivalce bolj ali manj enaki, lahko obstajajo diskriminatorne prakse, ki nepravilno manjšajo možnosti delov prebivalstva za doseganje teh kriterijev. Individualni odzivi na take prakse so lahko odklanjanje konvencionalnih socialnih norm ali alienacija od njega, oblikovanje drugačnih, subkulturnih norm in podobni, ki lahko – objektivno gledano – posameznikove možnosti doseganja omenjenih kriterijev še manjšajo.

(Dekleva, B., v: www.ljubljana-tourism.si/file/412703/1_multipart_xF8FF_2_ZBORNIK-MLAD-NASILJE.pdf - 2823 KB, str. 45)

Vprašanja:

1. Opredelite odklonskost z vidika teorije etiketiranja. Pomagajte si z virom A. (3 točke)
2. Teorija etiketiranja razlikuje med primarno in sekundarno odklonskostjo. Pojasnite razliko med tema oblikama odklonskosti. (3 točke)
3. Kdo so po teoriji etiketiranja največkrat označeni kot odklonski? Navedite tri primere. (1,5 točke)
4. Kateri avtor uporablja pri pojasnjevanju odklonskosti pojem strukturne napetosti? Imenujte avtorja in pojasnite vsebino pojma strukturna napetost. (3 točke)
5. Kako E. Durkheim pojasnjuje stanje anomalije? (2 točki)
6. Imenujte in kratko predstavite še enega od teoretskih pristopov pri pojasnjevanju odklonskosti. (3 točke)
7. Pojasnite pojem grešnega kozla. (2 točki)

II. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST

Vir A

Prisila je oblika moči, ki je tisti, ki so ji podrejeni, ne štejejo za legitimno.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 509)

Vir B

Prehod od tradicionalne k moderni obliki vladanja ni potekal vedno brez konflikta in nasilja. ... V teh okoliščinah se je pogosto pojavila karizmatična oblika oblasti. Ta se je opirala bolj na osebno kakor na tradicionalno ali racionalno oblast.

(Heyden, G. (2006): African politics in comparative perspective, Cambridge University Press, Cambridge, str. 63)

Vir C

Moderna državna oblast je le odbor, ki upravlja skupnostne posle vsega buržoaznega razreda.

(Marx, K., in Engels, F. (1971): Manifest komunistične stranke, v: Izbrana dela (drugi zvezek), Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 591)

Vprašanja:

1. V sociologiji je najbolj uveljavljeno Webrovo razumevanje družbene moči. Predstavite temeljno vsebino njegovega pojmovanja moči. Pomagajte si z virom A. (3 točke)
2. Kdaj lahko štejemo moč za legitimno? (1,5 točke)
3. Pojasnite, zakaj je legitimnost pomemben dejavnik stabilizacije odnosov moči. (2 točki)
4. Predstavite dve ključni razliki med karizmatično in racionalno-legalno oblastjo. Pomagajte si z virom B. (4 točke)
5. Zakaj je karizmatični tip oblasti praviloma le prehodni? (2 točki)
6. Kaj je značilno za pojmovanje politike, ki je vsebovana v Marxovi opredelitvi funkcij države? Pomagajte si z virom C. (2 točki)
7. Bolj kakor Marxovo je v sociologiji uveljavljeno Webrovo pojmovanje države. Predstavite temeljne značilnosti Webrovega pojmovanja moderne države. (3 točke)

III. PROSTORSKE SKUPNOSTI

Vir A

(Barcelona, Tourists guide, 59 photographs, 9th ed. Editionel Escudo de oro, 1989, str. 30)

Vir B

Mumbai, ki je s svojimi finančnimi centri »ekonomska streha« države, šteje okoli 16 milijonov stalnih naseljencev. S predmestji se število povzpne na okoli 20 milijonov in tako mesto v svetovnem merilu postavlja na peto mesto po številu prebivalcev. Neuradno jih je najbrž dosti več, saj v mestni okoliš vsak dan prihajajo »podeželski« reveži, hkrati pa se Indija ponaša z eno najvišjih stopenj rodnosti na svetu.

(Pirš, V., in Škoberne, P. (2007): Dobrodošli v Bollywoodu, Svet in ljudje, 6/2007, str. 84)

Vir C

Zakaj Ljubljana ni prava metropola

Podzemna železnica ... to se sliši čisto preveč smešno – po vzoru Londona bi verjetno imeli Bežigrad Line, Šiška Line, Jarše Line, Rudnik Line itd ... Obvoznica ima samo dva pasova, samo eno nadstropje in – kar je najhuje – samo en krog ... Urgenca nima pristajališča za helikopterje, ki prevažajo ponesrečence ... V Ljubljani ni džamije ... Letališče, ki je hkrati naše največje, je veliko približno tako kot toaleta kakšnega resnejšega letališča ... Ljubljani manjka res markantna visoka stavba, ki bi jo vsi hoteli pofotkati – Big Ben, Eiffelov stolp, Empire State Building ...

(<http://psycho.blog.siol.net/2007/03/22/zakaj-ljubljana-ni-prava-metropola>)

Vprašanja:

1. Kateri tip prostorske skupnosti je prikazan na fotografiji v viru A? *(1 točka)*
2. Navedite in kratko opišite tri značilnosti v viru A prikazane prostorske skupnosti. *(4,5 točke)*
3. Zakaj se meje med ruralnimi in urbanimi območji zabrisujejo?
V odgovor vključite dva vzroka. *(3 točke)*
4. Države tretjega sveta doživljajo v zadnjih desetletjih pospešeno urbanizacijo.
Katere so njene posebnosti v primerjavi z razvitejšimi državami?
Navedite in pojasnite dve. Pomagate si lahko z virom B. *(4 točke)*
5. Predstavite dve prednosti življenja v urbanih naseljih. *(3 točke)*
6. Katere prostorske skupnosti opredeljujemo kot metropole in kaj je zanje značilno? (Vir C) *(2 točki)*

IV. RELIGIJA

Vir A

V judovsko-krščanski bibliji se npr. utemeljuje (moralna) pravica človeka, da je živali, jim »gospodari«, v džainistični etiki je tako gospodarjenje opredeljeno kot zločin. Je namreč delovanje, ki je proti ahimsi kot neubijanju, spoštovanju vsega živega.

(Smrke, M. (2000): Svetovne religije, FDV, Ljubljana, str. 59)

Vir B

Durkheim je bil prepričan, da se bo z razvojem modernih družb zmanjšal vpliv religije. Znanstveno mišljenje bo postopoma nadomestilo religiozno razlago, ceremonialne, obredne dejavnosti pa bodo manj zastopane v posameznikovem življenju ... 'Stari bogovi', piše Durkheim, 'so mrtvi' ... Vendar so tudi moderne družbe odvisne od obredov, ki potrjujejo njihove vrednote, pojavili se bodo novi simboli in obredi, ki bodo nadomestili stare.

(Giddens, A. (1995): Sociology, Polity Press, Cambridge, str. 466)

1. Kateri sestavini religije sta omenjeni v viru A? (1 točka)
2. Kratko razložite sestavini religije, ki ste ju prepoznali v viru A. (3 točke)
3. V kateri tip religij (po McGeeju) uvrščamo judaizem in krščanstvo? Kratko predstavite dve značilnosti tega tipa religij. (2,5 točke)
4. Kratko predstavite Durkheimovo opredelitev religije in njeno funkcijo v (tradicionalnih) družbah. Pomagajte si z virom B. (4 točke)
5. Kako v sociologiji imenujemo zmanjševanje vloge religije v modernih družbah? (1 točka)
6. V katerih značilnostih se kaže proces, ki ste ga prepoznali v odgovoru na 5. vprašanje? Navedite tri. (3 točke)
7. Kako imenujemo pojav, ki naj bi po Durkheimovem mnenju z vnašanjem novih simbolov in obredov nadomestil »tradicionalno«, »klasično« religijo v modernih družbah? Navedite tudi dva konkretna primera tega pojava. (3 točke)

Lined page with horizontal ruling lines for writing.

